

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä syyskuuta 2005 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta (HE 111/2005 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Jorma Waldén, opetusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Marjo Lahelma, oikeusministeriö
- erikoistutkija Antti Ihamäki, Kilpailuvirasto
- tekijänoikeusasiamies Marko Karo, Taide-teollinen korkeakoulu
- lakimies Tuula Hämäläinen, Valtion taidemuseo
- hallituksen puheenjohtaja Wenzel Hagelstam, Hagelstam Huutokaupat
- taiteen osaston johtaja Christian Boman, Oy Bukowski Ab

- varapuheenjohtaja Pirjo Julkunen, Suomen museoliitto ry
- lakimies Tommi Nilsson, Kopiosto ry
- taidekauppias Jyrki Saarni, Suomen Taide- ja Antiikkikauppiain Yhdistys STAY ry
- pääsihteeri Lena Strömberg, Teollisuustaitteen Liitto Ornamo ry
- puheenjohtaja Erkki Kannosto, Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry
- toiminnanjohtaja Maria Reh binder, Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry
- puheenjohtaja Elena Näsänen, Suomen Taiteilijaseura
- lainopillinen asiamies Janne Makkula, Suomen Yrittäjät
- professori Niklas Bruun.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

— kauppa- ja teollisuusministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain jälleenmyyntikorvauksia koskevia säännöksiä, joiden mukaan tekijällä on oikeus saada korvaus tekemiensä kuvataiteen teosten edelleen myynneistä.

Jälleenmyyntikorvaus on viisi prosenttia kuvataiteen teoksen ammattimaisessa ja julkisessa

jälleenmyynnissä saadusta arvonlisäverottomasta hinnasta.

Alkuperäisen taideteoksen tekijän oikeudesta jälleenmyyntikorvaukseen annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin täytäntöönpano edellyttää eräitä muutoksia voimassa olevaan lakiin.

Direktiivillä yhdenmukaistetaan jälleenmyyntikorvauksen piiriin kuuluvat kuvataiteen teosten ryhmät, korvauksen laskemistapa sekä korvauksen piiriin kuuluvat myyntitapahtumat. Lainmuutoksen jälkeen valokuvateokset olisivat korvauksen piirissä.

Direktiivin mukaisesti jälleenmyyntikorvaus koskisi kaikkia jälleenmyyntejä, joihin osallistuu myyjinä, ostajina tai välittäjinä taidemarkkinoiden ammattilaisia. Yleisölle avoimien museoiden ostot yksityishenkilöiltä jäisivät kuitenkin soveltamisalan ulkopuolelle.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että jälleenmyyntikorvauksen maksamisesta olisi vastuussa jälleenmyyntiin taidemarkkinoiden ammattilaisena osallistuva myyjä ja välittäjä. Vain siinä tapauksessa, että myyntiin ei osallistu muita taidemarkkinoiden ammattilaisia, korvauksen suorittamisesta olisi vastuussa jälleenmyyntiin taidemarkkinoiden ammattilaisena osallistuva ostaja.

Jälleenmyyntikorvaus määräytyisi kuvataiteen teoksen myyntihinnan kasvaessa alenevien prosenttiosuuksien mukaan. Laissa säädettäisiin alin myyntihinta, josta korvausta peritään. Jälleenmyyntikorvauksen enimmäismäärä rajoitettaisiin 12 500 euroon.

Jälleenmyyntikorvausta koskevien säännösten kansainväliseen soveltamiseen ehdotetaan täsmennystä, jonka mukaan muihin kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiseen sovelletaan vastavuoroisuusperiaatetta. Vain sellaisista maista peräisin olevien teosten tekijät voivat vaatia jälleenmyyntikorvauksen maksamista Suomessa, joiden omassa lainsäädännössä myönnetään yhteisön jäsenvaltioista peräisin olevien teosten tekijöille vastaava oikeus.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan direktiivin mukaisesti 31 päivänä joulukuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esitys toteuttaa alkuperäisen taideteoksen tekijänoikeudesta jälleenmyyntikorvaukseen annetun direktiivin (2001/84/EY) päätökset. Kuvataiteen jälleenmyyntikorvaus (Droit de suite) on kuvataiteilijoille taloudellisesti tärkeä tekijänoikeuskorvaus. Ehdotetut muutokset tekijänoikeuslakiin turvaavat jälleenmyyntikorvaustulojen keräämisen suomalaisille ammatissa toimiville taiteilijoille. Esitys toteuttaa muun muassa ns. Taisto-toimikunnan tavoitteita (OPM 22:2000).

Direktiivillä yhdenmukaistetaan jälleenmyyntikorvauksen piiriin kuuluvat kuvataiteen teosten ryhmät, korvauksen laskemistapa sekä korvauksen piiriin kuuluvat myyntitapahtumat.

Direktiivin mukaan jälleenmyyntikorvaus koskisi kaikkia jälleenmyyntejä, joihin osallistuu myyjinä, ostajina tai välittäjinä taidemarkkinoiden ammattilaisia. Korvaus tulee suorittaa riippumatta kaupantekotavasta. Valokuvataiteilijoiden teokset kuuluvat ehdotuksen mukaan jälleenmyyntikorvauksen piiriin. Taidemuseoiden kokoelmien kartuttamisen kannalta valiokunnan mielestä on tärkeää, että jälleenmyyntikorvausta ei sovelleta tilanteisiin, joissa myyjänä on yksityinen henkilö ja ostajana yleisölle avoin museo.

Valiokunta on kuitenkin huolestunut siitä, että viime aikoina tehdyt säännösmuutokset toimeentuloturvan parantamiseksi eivät ole riittäviä nykytaiteilijoiden toimeentulon tai taiteentelemisen edellytysten kannalta. Myös tämä hallituksen esitys suuntaa korvauksia suurelta osin ei itse taiteilijoille vaan heidän oikeuksiensa siirron saajille, kuten perikunnille. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan eläville taiteilijoille maksetut korvaussummat ovat moninkertaisesti

pienemmät kuin perikuntia edustaville siirronsaajille maksetut korvaukset. Sivistysvaliokunta kiirehtii taiteilijoiden toimeentulon turvaamiseksi tehtyjen Taisto-toimikunnan esitysten toteuttamista. Valiokunnan mielestä myös jälleenmyyntikorvausjärjestelmän toimivuutta tulee arvioida siitä näkökulmasta, tukeeko se riittävästi elävien taiteilijoiden toimeentuloa ja olisiko järjestelmää mahdollista muuttaa siten, että suurempi osa jälleenmyyntikorvauksista osoitettaiisiin taiteilijoiden perustoimeentuloon.

Valiokunta pitää tärkeänä seurata sitä, osoitautuvatko säännökset toimiviksi eri tyyppisten taideteosten osalta. Tarvittaessa hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin määrittelyn selkeyttämiseksi.

Yksityiskohtaiset perustelut

26 i §. Pykälän 4 momentin säännös määrittelee yleisellä tasolla sen, että oikeus korvaukseen syntyy luovutettaessa säännöksessä tarkoitettuja kuvataiteen teoksen kappaleita. Myöhemmin 26 k §:n 1 momentti puolestaan määrittelee sen, että korvausoikeus syntyy taideteoksen pysyvän luovutuksen jälkeen. Molemmat säännökset koskevat siten jälleenmyyntikorvausoikeuden syntymistä. Valiokunta ehdottaa näiden kahden säännöksen yhdistämistä siten, että 26 k §:n 1 momentin säännös sisällytetään 26 i §:n 4 momenttiin. Lisäksi valiokunta ehdottaa terminologian selventämistä ja yhtenäistämistä.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty 26 k §:n 1 momentin sanamuotoon. Korvausoikeuden syntymisessä on olennaista, että se kytkeytyy omistusoikeuden siirtymiseen. Direktiivissä käytetään ilmaisua "luovutus". Huomattava kuitenkin on, että omistusoikeuden siirtymisestä ei ole kysymys esimerkiksi teoskappaleen lainaamisen tai vuokraamisen yhteydessä. Valiokunta ehdottaa korvausoikeuden syntymistä koskevan säännöksen sanamuodon täsmentämistä siten, että oikeus syntyy, kun teos on myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu.

26 k §. Edellä 26 i §:n perusteluissa todettuun viitaten valiokunta ehdottaa, että säännöksen 1 momentti poistetaan.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

tekijänoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 26 m §, sellaisena kuin se on laissa 446/1995, sekä
muutetaan 26 i—26 k § ja 63 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat mainitussa laissa 446/1995 seuraavasti:

26 i §
 (1—3 mom. kuten HE)

Oikeus saada korvaus jälleenmyynnistä syntyy, kun tekijä tai hänen oikeudenomistajansa on myynyt tai muutoin pysyvästi luovuttanut ku-

SiVM 2/2006 vp — HE 111/2005 vp

vataiteen teoksen *tai tekijän itsensä tekemiä tai hänen luvallaan tehtyjä kuvataiteen teoksen kappaleita*, joita on rajoitettu määrä.

(5 ja 6 mom. kuten HE)

26 j §
(Kuten HE)

26 k §

(1 mom. *poist.*)

(1 ja 2 mom. kuten HE:n 2 ja 3 mom.)

63 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 31 päivänä maaliskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kaarina Dromberg /kok (osittain)
vpj. Säde Tahvanainen /sd
jäs. Esko Ahonen /kesk
Hanna-Leena Hemming /kok (osittain)
Sinikka Hurskainen /sd (osittain)
Tuomo Hänninen /kesk
Tatja Karvonen /kesk

Rauno Kettunen /kesk
Minna Lintonen /sd
Kirsi Ojansuu /vihr
Ilkka Taipale /sd
Marja Tiura /kok
Jutta Urpilainen /sd
Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.